

Det tavse sprog – kvindekroppens sygelighed

Kroppens sygelighed bliver kvindens tavse sprog, en lydløs, kropslig protest i et samfund formuleret og kategoriseret af og til mænd

Lise Ehlers: *Store mænd og syge kvinder. Kvinders sygelighed gennem 2000 år*. Gyldendal, 2002. 212 s. 269 kr.

Af Lotte Nystrup Lund

Lise Ehlers, forfatteren til bogen *Ondt i livet*, har bedrevet endnu en debatbog om kvinders sygelighed, denne gang med fortællinger om kvindens syge krop fra antikken og frem til i dag.

Store mænd og syge kvinder er skrevet i syv dele, hvor hver del giver sit perspektiv på undertrykkelsen af kvinder gennem tiderne. Undertrykkelsens historie tegnes ved hjælp af 'samfundets' (her forstået som mands-samfundets) skiftende syn på og behandling af kvinder, og særligt kvinders kroppe.

Kvindekroppen står således i fokus bogen igennem, men perspektiveres lejlighedsvis til manden og mandens krop, der bogen igennem kritisk betegnes som 'det normale', forstået som 'det eneste rigtige'. Modsat kvindekroppen, der af og i vort samfund bliver tegnet på det unormale, forkerte – og sygelige.

Bogens gennemgående tese er, at vor kulturs kvinder er blevet undertrykt af mændene, der har nedgjort kvinden og sygeliggjort kvindens krop gennem de sidste 2000 år – blot på skiftende vis. Samtidig har kvinderne også selv søgt tilflugt i sygeligheden, fordi kvinder levede – og ifølge Lise Ehlers stadig lever – i et mandsdomineret

samfund, hvor det ikke er let at være 'sig selv' som kvinde, og hvor den syge krop derfor giver kvinden et tiltrængt åndehul og en egen identitet (som syg). Kroppens sygelighed bliver kvindens tavse sprog, en lydløs, kropslig protest i et samfund formuleret og kategoriseret af og til mænd. Dermed er den sygelige kvindekrop dels et redskab for manden til at nå og opretholde et patriarkalsk samfund (derfor har mænd gennem årtusinder flittigt diagnosticeret kvinder som syge – forstået som svage, uduelige, utilregnelige: ikke-egnede til magt), dels et værktøj for kvinden til at overleve i et mandsdomineret samfund (den syge krop forstået som kvindens tilflugtssted og rekreativrum).

Gennem litterære eksempler på den sygelige kvindekrops kår og udtryksformer fra antikken og frem til i dag er det Ehlers ambition at "vise, hvordan mandssamfundet eller patriarkatet altid har været gældende, og hvordan den rigtige borger altid har været manden". Ved således at (be)vise, hvordan samfundets gennem de sidste 2000 år har været gennemsyret af mænds – og kun mænds – verdensopfattelse, skaber Lise Ehlers et grundlag for at forstå, hvorfor så mange kvinder i dag lider af tilsyneladende uforklarlige sygdomme, som 'kronisk træthedssyndrom', 'whiplash' og 'fibromyalgi'.

Svaret på dét er nemlig, at kvinder *altid* har været nødsaget til at søge tilflugt i – og er blevet tvangsdiagnosticeret til – sygerollen. Navnene på diagnoserne er blot skiftet med tiden, så sygeligheden nu ikke mere omhandler 'hekseri' eller 'hysteri', men andre uforståelige fysiske og psykiske lidelser, nu blot med fremmede navne fra den moderne lægevidenskabs magiske univers.

Øretæveindbydende

'Store mænd og syge kvinder' er skrevet i et lettilgængeligt og flydende sprog, og det er helt klart en af bogens styrker. Samtidig formår forfatteren at skrive den syge kvindekrops historie på en om ikke gennemgribende, så i

hvert fald temmelig medrivende og fortællerig facon, så man som læser med glæde dykker ned i ordene og læser sig gennem de sidste 2000 års undertrykkelse og lidelseshistorie.

Bogen er både imødekomende og vedkommende, og Lise Ehlers udgangstese: at kvinders gennemgående undertrykkelse skal ses i sammenhæng med mænds diagnosticering af dem, løber som en rød tråd bogen igennem. Således er *Store mænd og syge kvinder* en tematisk helstøbt bog, hvis gennemgående tese i al sin rødstrømpede enfoldighed samtidig giver anledning til røde kinder og hævede øjenbryn - i hvert fald hos undertegnede.

Store mænd og syge kvinder er udtryk for et éndimensionalt, bagstræberisk og temmelig banalt kønssyn (vi taler om 'Onde Mænd' og 'Stakkels Kvinder' her, og der er bestemt ikke plads til individer, der stikker uden for dén hakkeorden) – men kedelig læsning er det absolut ikke. Som debatbog er *Store mænd og syge kvinder* således ganske fremragende, idet den på én gang er underholdende og provokerede læsning – øretæveindbydende uden at være kedsommelig.

Litteraturen mangler

Men *Store mænd og syge kvinder* har også en slagside. Forfatteren har sat sig for at hente sin bevisførelse i den europæiske kulturtraditions litteraturhistorie, det vil sige hos alle historiens store hoveder: Aristoteles, Platon, Augustin, Martin Luther, Hildegaard af Bingen (i øvrigt én af de meget få kvindelige repræsentanter for litteraturhistorien i bogen), Descartes, Hobbes, Condorcet, Freud og så videre.

Umiddelbart er det jo et både interessant og ambitiøs projekt, men problemet er bare, at vor forfatter tilsyneladende ikke har læst et eneste af disse mennesker værker. Som hun selv siger i bogens indledning, hvor hun forklarer, at hun ikke har forstand på filosofi, medicin og teologi (som hun ikke desto mindre skriver om fra start til slut): "Mit problem har derfor været, hvor lidt information jeg kunne nøjes med for at komme til klarhed over historiens betydning for kvindernes sygelighed".

Det har tilsyneladende været vigtigt (eller nødvendigt) at bruge så få ressourcer som muligt på at sætte sig ind i den litteratur, der egentlig er hele bogens omdrejningspunkt. Lise Ehlers er derfor tillidsfuldt (og udelukkende) tyet til moderne sekundærværker, når hun har skullet finde de konkrete tegn på kvindernes undertrykkelse og sygeliggørelse i fortidens (litteratur)historie. Dét er synd, og det skammer bogens indhold i bemærkelsesværdig grad.

For ikke alene betyder manglen på primærlitteratur, at hendes 'bevisførelse' i stigende grad forekommer underligt utroværdig og halvhjertet bogen igennem (idet beviserne findes i en litteratur, som hun ikke har læst) – manglen på primærlitteratur bevirker også, at historien, der fortælles, kommer til at stemme fuldstændig overens med Lise Ehlers' oprindelige tese: at kvinder er blevet undertrykt og sygeliggjort gennem årtusinder, og at det har sin årsag i samfundet, der er styret og organiseret af mænd – og kun af mænd. For hvem skulle modsige hende?

Da primærværkerne ikke selv kommer til orde, kommer hun aldrig i rigtig dialog med fortiden. Og da hun samtidig har valgt kun at henvise til den sekundærlitteratur, der understøtter hendes oprindelige udgangspunkt, bliver resultatet en alt for glat tese, der hverken diskuteres eller modsiges bogen igennem, og som derfor får mere karakter af uargumenteret tankespind end af et troværdigt, analytisk bidrag til kønsdebatten.

Dét, der gør bogen til øretæveindbydende interessant læsning: Den gennemgående, røde tråd om kvinders undertrykkelse og sygelighed er altså samtidig en rød tråd, der er alt for let til bens og som derfor på sin viser løber løbsk om sig selv. Ærgerligt, men ikke desto mindre et faktum, der ikke er til at komme udenom.

Trods det, at Lise Ehlers ikke har læst den litteratur, hele bogen handler om, er *Store mænd og syge kvinder* som tidligere nævnt underholdende læsning, og man sidder da også tilbage som læser og tænker: "Ja, måske er der da lidt om sagen", om end 'bevisførelsen' for kvindernes undertrykkelse igennem 2000 år i bogens nuværende form ikke er imponerende.

Lise Ehlers klare, 70'er-agtige holdning til mande- og kvindekønnet, kombineret med en gennemgribende mangel på velargumentet bevisførelse, fører, om ikke andet, til undren og eftertanke – samt til lejlighedsvis morskab eller ligefrem arrig ophidselse, når bølgerne går højst. Hun har således skrevet en fin debatbog, der dog absolut ikke bør forveksles med hverken faglitteratur eller metodisk velfunderet kønsanalyse.

Lotte Nystrup Lund er cand.mag. i idéhistorie og kultur- og samfundsanalytik.